

**Ilmiy amaliy
jurnal
№ 6 (8)
2026**

**YANGI
O'ZBEKISTON
IQTISODIYOTI**

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 6-son 2026 yil

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI**

**MIRZO ULUG‘BEK NOMIDAGI
O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI**

YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI

6

ISBN 978-9943-5256-3-4

Toshkent – 2026

MUNDARIJA

Karabayev R.Z. Raqamli iqtisodiyot: nazariy asoslari va O‘zbekistonda rivojlanish yo‘nalishlari.....	8
Ubaydullayeva N.A. Zamonaviy iqtisodiy sharoitda kichik biznes korxonalarining rivojlanish strategiyalari: nazariy yondashuvlar.....	11
Xatamov A.A. Raqamli transformatsiya asosida ixtisoslashtirilgan savdo majmualarida moliyaviy resurslarni boshqarishni takomillashtirish.....	15
Yokubjonova X.Yo. Co-marketing strategiyasining ekoturizmni brendlashiga integratsiyasi: metodologik yondashuv va amaliy natijalar.....	19
Yusupova M.B., Jamoliddinova (Usmonova) S.S. Ustama xarajatlarni tasniflash va uning mahsulot tannarxini shakllantirishdagi ahamiyati.....	24
Abdug‘ofurova O.M., Yusupova M.B. Ishlab chiqarish korxonalarida tannarxni kalkulyatsiya qilish va uni takomillashtirish yo‘llari.....	27
Xojiboyev M.Sh. Xorijiy tajribalarni O‘zbekiston nodavlat oliy ta’lim muassasalari boshqaruv hisobi tizimiga moslashtirish: nazariy asoslar va amaliy istiqbollari.....	31
Исраилова Д.К. Глобализация в условиях демографического кризиса: социально-экономические риски.....	38
Qurbonova X.I. Bozor iqtisodiyotida davlatning makroiqtisodiy muvozanatni ta’minlash va inqirozga qarshi siyosati.....	43
Asqarov A.H. Oliy o‘quv yurti talabalarida moliyaviy savodxonlikni aniqlash me’zonlari (noiqtisodiy yo‘nalishi talabalar misolida).....	47
Yunusova S.A., Turg‘unboyev A.A. Eko-mehmonxona tushunchasi, turlari va asosiy xususiyatlari.....	51
Barnayev Z.Sh. Xizmat ko‘rsatish sohasi korxonalari raqobatbardoshligining mazmun-mohiyati va xususiyatlari.....	55
Bobokulov A.A. Erkin iqtisodiy zonalar va kichik sanoat zonalarining hududiy iqtisodiy integratsiyaga ta’siri.....	59
Рахимжонов Б.Б., Рахимжонов Б.Б. Инновационные процессы как фактор развития промышленных предприятий.....	63
Matmusayev M.O. Raqamli iqtisodiyot sharoitida sanoat korxonalarining raqobatbardoshligini oshirish strategiyalari.....	67
Raxmatjonova G.E. Ishlab chiqarish korxonalarining asosiy vositalari buxgalteriya hisobini xalqaro andozalar talablari bo‘yicha takomillashtirish.....	72
Kamoldinova N.A. Ayollar tadbirkorligi faoliyatida raqamli integratsiya darajasini baholash.....	76
Xaitova M.K. Raqamli platformalar orqali biznes modellarini yangilash va kompaniyalar strategik imkoniyatlarini kengaytirish.....	81
Yo‘ldashev M., Sotvoldiyev U. Davlat byudjetini taqchilligi va uni kamaytirish mexanizmlari.....	85
Maribjonov B.I., Arabboyev J.S. Tuman mahalliy byudjetidan moliyalashtiriladigan maktabgacha va maktab ta’limi tashkilotlarining 4-guruh xarajatlarining tahlili.....	88
Ro‘ziyev Sh.Sh. Hududiy iqtisodiy rivojlanishda mahalliy ishlab chiqarishni boshqarishning zamonaviy usullari.....	92
Nematov G‘.G‘., Sotvoldiyev U.K. O‘zbekistonda yashil iqtisodiyotga o‘tishning iqtisodiy asoslari va istiqbollari: deкупpling indeksi tahlili.....	95
Karimov D.M., Mustafayeva H. Xorij tajribasi asosida O‘zbekistonda pensiya tizimini takomillashtirish....	99
Ermatova S.I. Sanoat korxonalarida majburiyatlar tarkibi va moliyaviy barqarorlikning empirik tahlili (Andijon viloyati to‘qimachilik korxonalari misolida).....	104
Ermatov M.S. Sun’iy intellekt va mehnat bozorida raqamli inqilob: tahdidmi yoki kelajak imkoniyatimi?....	107
Azizova H.A. Raqamli transformatsiya sharoitida sanoat korxonalarining investitsion-innovatsion faoliyatini takomillashtirish yo‘llari.....	111
Юсупов А.С., Джангабаева Г.П. Международный рынок акций: содержание, виды и особенности..	114
Xusanova Z.R. Andijon viloyatida ayollar tadbirkorligini rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmi va uning xususiyatlari.....	119
Abdulazizov A.A. Energetika tarmog‘i korxonalarida ishlab chiqarish resurslaridan samarali foydalanishning nazariy asoslari.....	122
Norov A.E., Fazliddinov Sh.Sh., Erkinov X.X. Liderlik va motivatsiya o‘rtasidagi munosabatga ta’sir etuvchi omillar.....	126
Атаханова Ш.С., Мирхамидова Д.Н. Цифровая трансформация как инструмент достижения ESG-целей в нефтегазовой сфере Республики Узбекистан.....	131
Toxirov J.R. Mijozlarga yo‘naltirilgan raqamli marketing asosida savdo xizmatlarini modernizatsiya qilish.	136

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 6-son 2026 yil

Sulaymonova F., Ro‘zimov B. Online ta’lim xizmatlari bozorining kengayishi natijasida an’anaviy ta’lim sektorida yuz berayotgan iqtisodiy o‘zgarishlar.....	140
Zayaviddinova N.M. Hududda xizmat ko‘rsatish korxonalari faoliyatini boshqarish strategiyasini takomillashtirish.....	143
Odilova M.A. Kimyo sanoatidagi korxonalar faoliyatida resurslardan samarali foydalanish.....	147
Axmedova D.N. Mintaqaviy raqamli tayyorlik indeksining hududiy iqtisodiy o‘lishga ta’siri.....	151
Sapayeva N.K. O‘zbekiston to‘qimachilik sanoatida yashil transformatsiya va B2B raqamli marketing asosida barqaror rivojlanish modeli.....	155
Allayarov S. Startup financing mechanisms: a comparative analysis of angel investment, venture capital, bank lending, and state grants.....	158
Махмудов О.Х. Moliya tizimining boshqa iqtisodiy tizimlar bilan aloqadorligi.....	162
Ibragimova M.M. “Yashil iqtisodiyot” va “Yashil tadbirkorlik” tushunchalarining iqtisodiy mazmuni va evolyusion transformatsiyasi.....	167
Olimjonov A. Korxona faoliyatining samaradorligini oshirishda moliyaviy barqarorlik va rentabellik ko‘rsatkichlari o‘zaro bog‘liqligini tahlil qilish.....	171
Rakhimboeva B.D. Analysis of the economic situation of the development of export activities of small businesses in Uzbekistan.....	174
Raxmatova F.Y. To‘qimachilik korxonalarida aylanma iqtisodiyot modelini joriy etishning iqtisodiy mexanizmlari.....	178
Ergasheva A.F. Milliy hunarmandchilik mahsulotlarini brendlash va bozorda pozitsiyalashning strategik yondashuvlari.....	181
Navruzova G.U. Theoretical models and institutional mechanisms, forms and structures of cooperation between education and manufacture.....	184
Djumayeva S.K. Yashil investitsiya muhitini shakllantirishda raqamli iqtisodiyotning makroiqtisodiy ta’siri (O‘zbekiston hududlari misolida).....	188
Pardayev TN., Muqimov A.R. Boymirzayev K.M. Jismoniy shaxslar tomonidan olib kiriladigan tovarlardan bojxona to‘lovlarini undirishni takomillashtirish.....	193
Ибодуллоева З.С. Экономические стимулы внедрения водосберегающих технологий в аграрном секторе Узбекистана.....	199
Ibragimova G.S. Ta’lim sifatini yaxshilashda innovatsion yondashuvlar va raqamli vositalar.....	203
Raxmatova S.S. Turizmni davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlashning o‘ziga xos xususiyatlari.....	207
Umarova M.M. Foreign brand spillovers and export performance of smes in emerging economies: a panel data analysis.....	212
Karimova F.A. Ekoturizmni barqaror rivojlantirishning xorijiy tajribasi va ularni O‘zbekistonda qo‘llash imkoniyatlari.....	217
Raxmanov B.I. Investitsiya siyosatini amalga oshirish mexanizmini takomillashtirish.....	221
Ashurova G.N. Charm-poyabzal sanoati korxonalarida sifatni boshqarish tizimini takomillashtirish yo‘llari.....	225
Axmadjanov I.I. Shaharlar va shahar aglomeratsiyalari mintaqalar va mamlakatlar ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining drayveri.....	228
Эгамназарова Г.Ш. Рақамли тенгсизлик: давлатлар ва тармоқлар ўртасидаги технологик узилишларни камайтириш йўллари.....	232
Mamanazarov M.A. Iqtisodiy o‘lishni rag‘batlantirishda milliy iqtisodiyotni modernizatsiya qilishning xorij tajribasi.....	236
Химматов А.Х. Йўл корхоналарини хусусийлаштиришнинг афзалликлари ва оқибатлари.....	241
Kambaraliyeva I.S. Raqamli iqtisodiyot sharoitida mehnat bozorining transformatsiyasi va raqamli ko‘nikmalarning ahamiyati.....	244
Muxiddinov T.Sh. Jizzax viloyatida turizm infratuzilmasini rivojlantirish yo‘nalishlari.....	248
Sayxdodjayeva N.I. Ijtimoiy va ekologik audit: barqaror rivojlanishni ta’minlashda zamonaviy nazorat mexanizmi.....	253
Fayzullayev J.N. Milliy iqtisodiyotni innovatsion rivojlantirishning xorijiy tajribalari.....	257
Tursunova N.X. «Xayot sug‘urtasining iqtisodiy mohiyati va uning aholi moliyaviy xavfsizligini ta’minlashdagi roli».....	261
Abdishukurova G.M., Bozorboyev A.R. Sug‘urta kompaniyasi balansini “Risk tetraedri” modeli asosida baholash.....	266
Abdurasulova M.O. Zamonaviy iqtisodiyot nazariyasi asoschilari.....	270

Vaxidov A. Buxgalteriya hisobining tarkibiy tuzilishi - moliyaviy va boshqaruv hisobi.....	273
Turg‘unova T., Muftaydinov Q. Iqtisodiy zonalarda ekologik tadbirkorlikni investitsion va innovatsion qo‘llab-quvvatlashning xorijiy tajribalari.....	277
Kurbanov F.U. Raqamli iqtisodiyotning moliyaviy xizmatlar bozoriga ta’siri.....	283
Umarov T.S. Qurilish sanoati korxonalari iqtisodiy barqarorligini statistik baholashning nazariy-uslubiy asoslarini takomillashtirish.....	287
Rahimova N.A. Kichik biznes subyektlarida inson resurslarini boshqarish tizimidagi muammolari va ularni bartaraf etishda zamonaviy yondashuvlar.....	291
Yangiboyev U.A. Raqamli iqtisodiyot sharoitida iqtisodiy menejment tizimini takomillashtirishning nazariy-uslubiy asoslari va amaliy yo‘nalishlari.....	295
Махкамова Н.С. Роль зеленых облигации в финансировании проектов устойчивого развития.....	299
To‘xtarova F.Y. Analysis of tourism insurance practices and their economic efficiency.....	304
Anvarov Sh.D. O‘zbekiston qimmatli qog‘ozlar bozorida investitsion muhitni rivojlantirishning institutsional va infratuzilmaviy omillari.....	308
Xalmirzayev O.A. Ko‘p obyektli savdolarida Vickrey-Clark-Groves mexanizmining samaradorligi tahlili....	313
Zaidov I.I. Qishloq xo‘jaligi mahsulotlari bozorida raqobat munosabatlarini boshqarish mexanizmlari.....	318
Rahimova N.A. Inson kapitalini boshqarishning tashkilot raqobatbardoshligiga ta’siri.....	321
Gulimboyev S.I., Rejapov X.X. O‘zbekiston oliy ta’lim tizimida ta’lim kreditlarining iqtisodiy ahamiyati....	324
Bardiyev S.U. Mintaqada raqamli iqtisodiyotning iqtisodiy samaradorligini baholash: Xorazm viloyati misolida.....	328
Qulmatova S.S. Mahalla tizimida oziq-ovqat ta’minoti zanjirini IoT va sun’iy intellekt texnologiyalari asosida intellektual boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish.....	332
Aminov S.S. Mintaqada qurilish sohasidagi innovatsion rivojlanishga ta’sir etuvchi omillar.....	336
Дадабоева М.М. Кичик бизнеснинг иқтисодийёт тармоқлари бўйича ривожланиш тенденциялари.....	340
Numonjonova N.A. Kichik biznesni rivojlantirishda investitsiyalardan foydalanish samaradorligini oshirish	344
Абдулазизов А.А. Гидроэнергетика саноати ва унда ресурс тежаш жараёнларининг хорижий тажрибалари.....	348
Muradov O.U. Sanoat korxonalarida iqtisodiy samaradorlikni oshirish bo‘yicha xorijiy tajribalar va ulardan foydalanish imkoniyatlari.....	352
Saidova M.J. Xorijiy mamlakatlarda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish tajribasi va uni O‘zbekistonda qo‘llash yo‘nalishlari.....	356
Umirova G.Sh. Qurilish materiallari ishlab chiqarish korxonalarida rentabellik ko‘rsatkichlari asosida iqtisodiy samaradorlikni baholash metodikasini takomillashtirish.....	360
Narmanov U.A., Nazarov J.B., Tursunaxmadov X.Sh. Moliyaviy risklarning iqtisodiy ahamiyati va uni boshqarishning zarurligi: risk tushunchasi va uning turlari.....	365
Nosirov S.N. Barqaror moliyalashtirish global bozorlari: zamonaviy tendensiyalar va rivojlanish muammolari.....	369
Farmanov J.Z., Sanetullaev A.E. Modeling of economic basis and forecast indicators of innovation transformation processes in agricultural entrepreneurship.....	373
Mirzataev S.M. Integration of digital and smart technologies in increasing the ecological resilience of the agricultural system.....	376
Kidirniyazov A.Sh. Development of artificial intelligence-based service monitoring systems for construction quality control.....	379
Абдуллаева Ш.Э. Халқаро индекслар асосида ижтимоий ҳимоя тизимини молиялаштириш.....	382
Mirjalolova M.M. Sun’iy intellekt texnologiyalarining O‘zbekistonda kichik biznes va xususiy tadbirkorlik samaradorligini oshirishdagi o‘rni.....	389
Baytanov O‘.M. Sanoat korxonalarida mahsulot sifatini boshqarishning tarmoq xususiyatlari.....	394
Умаров А.Т. Особенности развития социальной сферы в Узбекистане.....	400

3. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2021-yil 18-avgustdagi 527-son qarori. “Oliy ta’lim muassasalarida tahsil olayotgan talabalar uchun ta’lim kreditlari ajratish tartibi to‘g‘risida”.
4. Gafurova D. O‘zbekiston Respublikasi oliy ta’lim muassasalarida kredit ta’lim tizimini joriy etish istiqbollari. – Toshkent:2024.
5. Usmonov B., Xabibullayev R. Oliy o‘quv yurtlarida o‘quv jarayonini kredit-modul tizimida tashkil qilish. – Toshkent: 2023.
6. O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki. Asosiy stavka va kredit bozoriga oid statistik ma’lumotlar. – www.cbu.uz
7. Oliy ta’lim, fan va innovatsiyalar vazirligi. Oliy ta’lim tizimiga oid statistik ma’lumotlar va hisobotlar. – www.edu.uz
8. O‘zbekiston Respublikasi Statistika agentligi. Ta’lim va aholi bandligi bo‘yicha statistik to‘plamlar. – www.stat.uz
9. Becker G.S. Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis with Special Reference to Education. – Chicago: University of Chicago Press, 1993.
10. World Bank. Financing Higher Education and Student Loan Systems: International Experience and Lessons for Developing Countries. – Washington D.C., World Bank Publications.

UDK: 338.24

**MINTAQADA RAQAMLI IQTISODIYOTNING IQTISODIY SAMARADORLIGINI
BAHOLASH: XORAZM VILOYATI MISOLIDA**

**ОЦЕНКА ЭКОНОМИЧЕСКОЙ ЭФФЕКТИВНОСТИ ЦИФРОВОЙ ЭКОНОМИКИ В
РЕГИОНЕ: НА ПРИМЕРЕ ХОРЕЗМСКОЙ ОБЛАСТИ**

**ASSESSMENT OF THE ECONOMIC EFFICIENCY OF THE DIGITAL ECONOMY IN
THE REGION: THE CASE OF KHOREZM REGION**

Bardiyev Sardorbek Umidbek o‘g‘li

Abu Rayhon Beruniy nomidagi Urganch davlat universiteti talabasi

Annotatsiya

Ushbu tadqiqotda Xorazm viloyati misolida raqamli iqtisodiyotning mintaqaviy iqtisodiy samaradorlikka ta’siri ekonometrik modellash tirish asosida baholandi. Tadqiqotda IKT xarajatlari, internet foydalanuvchilari ulushi va elektron tijorat hajmining yalpi hududiy mahsulot o‘rishiga ta’siri ko‘p omili regressiya modeli yordamida tahlil qilindi.

Kalit so‘zlar: raqamli iqtisodiyot, mintaqaviy iqtisodiy samaradorlik, regressiya tahlili, IKT, elektron tijorat, yalpi hududiy mahsulot.

В данном исследовании на примере Хорезмской области проведена оценка влияния цифровой экономики на региональную экономическую эффективность с использованием методов эконометрического моделирования. С помощью многофакторной регрессионной модели проанализировано влияние расходов на ИКТ, уровня интернет-пользователей и объема электронной торговли на рост валового регионального продукта.

Ключевые слова: цифровая экономика, региональная экономическая эффективность, регрессионный анализ, ИКТ, электронная торговля, валовой региональный продукт.

This study evaluates the impact of the digital economy on regional economic efficiency using the example of the Khorezm region. A multiple regression model was applied to analyze the influence of ICT expenditures, internet penetration, and e-commerce volume on regional gross product growth.

Keywords: digital economy, regional economic efficiency, regression analysis, ICT, regional gross product.

XXI asrda raqamli texnologiyalar iqtisodiy faoliyatning barcha sohalariga kirib borib, raqamli iqtisodiyotning shakllanishiga xizmat qilmoqda. O‘zbekistonda amalga oshirilayotgan iqtisodiy islohotlar va “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi doirasida mintaqalarning raqamli rivojlanishiga alohida e‘tibor qaratilmoqda. Ushbu jarayon hududlarning iqtisodiy salohiyatini oshirish, davlat xizmatlari sifatini yaxshilash hamda biznes faoliyatini raqamlashtirish orqali yangi imkoniyatlarni yuzaga keltirmoqda.

Xorazm viloyati qishloq xo‘jaligiga ixtisoslashganligi va o‘ziga xos ijtimoiy-iqtisodiy xususiyatlari bilan boshqa hududlardan ajralib turadi. Shu sababli viloyatda raqamli iqtisodiyot rivojlanishining iqtisodiy samaradorligini baholash muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega. Mazkur maqolada ekonometrik modellashirish usullari asosida raqamli transformatsiyaning hudud iqtisodiyotiga ta’siri tahlil qilinib, uning iqtisodiy samaradorligini miqdoriy baholash yondashuvlari taklif etiladi.

Raqamli iqtisodiyotning mintaqaviy o‘sishga ta’sirini o‘rganish xorijiy va mahalliy adabiyotlarda keng yoritilgan. Brynjolfsson va McAfee o‘zlarining "The Second Machine Age" asarida raqamli texnologiyalar mehnat unumdorligini oshirish va iqtisodiy o‘sishni tezlashtirishdagi rolini asoslab berganlar. Ular IKT investitsiyalari milliy daromadning o‘sishiga kuchli musbat ta’sir ko‘rsatishini empirik ma’lumotlar asosida isbotlaganlar.

Jahon banki hisobotida rivojlanayotgan mamlakatlarda raqamli iqtisodiyot ulushining YaIMga nisbatan 10 foizga oshishi mamlakat iqtisodiy o‘sishini 1.2–1.8 foizga tezlashtirishini ta’kidlaydi. Ayni paytda bu ta’sir mintaqalar bo‘yicha farqlanishi va periferik hududlarda nisbatan past bo‘lishi mumkinligi ham qayd etilgan.

Mahalliy tadqiqotchilar orasida Toshmatov va Umarov O‘zbekistonda raqamli iqtisodiyot ko‘rsatkichlarini baholash metodologiyasini ishlab chiqib, mintaqaviy farqlanish muammosini ko‘targanlar. Ularning xulosalariga ko‘ra, Xorazm, Qashqadaryo va Surxondaryo kabi qishloq xo‘jaligiga ixtisoslashgan viloyatlarda IKT infrastrukturasi rivojlanishi iqtisodiy samaradorlikka Toshkent va Samarqand viloyatlariga nisbatan kengroq ta’sir ko‘rsatishi kutilmoqda.

Xalqaro adabiyotlarda raqamli iqtisodiyot samaradorligini baholashda ko‘pincha to‘rtta asosiy ko‘rsatkich guruhi qo‘llaniladi: infrastruktura (internet qamrovi, tezligi), iqtisodiy faollik (elektron tijorat hajmi, raqamli to‘lovlar), innovatsiya (IKT xarajatlari ulushi, startaplar soni) va inklyuzivlik (raqamli savodxonlik, foydalanuvchilar xilma-xilligi). Ushbu tadqiqotda xuddi shunday tizimli yondashuv asosida Xorazm viloyati ko‘rsatkichlari tahlil qilinadi.

Ushbu tadqiqotda Xorazm viloyatida raqamli iqtisodiyotning iqtisodiy samaradorlikka ta’sirini baholash uchun ekonometrik modellashirish, statistik va qiyosiy tahlil usullaridan foydalanildi. Tadqiqot obyekti sifatida viloyatning raqamli iqtisodiyot ko‘rsatkichlari, predmeti sifatida esa raqamli transformatsiyaning iqtisodiy o‘sishga ta’siri tanlandi. Empirik tahlilda natijaviy ko‘rsatkich sifatida yalpi hududiy mahsulot o‘sish sur’ati, omillar sifatida IKT xarajatlari ulushi, internet foydalanuvchilari salmog‘i va elektron tijorat hajmi qabul qilindi. Ularning o‘zaro bog‘liqligini aniqlash uchun ko‘p omili chiziqli regressiya modeli va eng kichik kvadratlar usuli (OLS) qo‘llanildi. Tahlil O‘zbekiston Respublikasi rasmiy statistika ma’lumotlari asosida 2019–2023 yillar kesimida amalga oshirildi hamda modelning ishonchliligi R^2 , F-statistika, t-statistika va Darbin–Uotson mezonlari orqali baholandi. Shuningdek, regressiya modeli asosida 2026–2030 yillar uchun prognoz hisob-kitoblari ishlab chiqildi.

Ushbu tadqiqotning ilmiy yangiligi shundaki, unda Xorazm viloyati misolida raqamli iqtisodiyotning iqtisodiy samaradorlikka ta’siri ko‘p omili regressiya modeli asosida miqdoriy baholandi. Tadqiqotda IKT xarajatlari, internet foydalanuvchilari ulushi va elektron tijorat hajmining yalpi hududiy mahsulot o‘sishiga ta’siri aniqlanib, 2026–2030 yillar uchun mintaqaviy rivojlanish prognozlari ishlab chiqildi. Olingan natijalar mintaqaviy raqamli transformatsiyani boshqarish bo‘yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqishga xizmat qiladi.

1-jadval

Xorazm viloyatida raqamli iqtisodiyot va YHM ko‘rsatkichlari (2019–2023 yillar)

Yil	IKT xarajatlari (% YaIM)	Internet foydalanuvchilar (%)	Elektron tijorat (trln so‘m)	YaIM o‘shishi (%)
2019	2.8	61.4	8.2	5.9
2020	3.2	67.2	12.5	1.9
2021	3.7	72.1	19.4	7.4
2022	4.1	76.8	28.7	5.7
2023	4.6	81.3	41.3	6.3

Manba: O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi

2-jadval

Qo‘shimcha tahlil ko‘rsatkichlari (2024–2025)

Yil	IKT xarajatlari (% YaIM)	Internet foydalanuvchilar (%)	Elektron tijorat (trln so‘m)	YaIM o‘shishi (%)
2024	5.0	84.5	56.2	6.8
2025	5.5	87.2	74.3	7.2

Manba: O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi

2019–2025 yillar oralig‘ida Xorazm viloyatida raqamli iqtisodiyot ko‘rsatkichlari barqaror o‘shish tendensiyasini namoyon etdi. Xususan, IKT xarajatlarining YHMDagi ulushi 2,8 foizdan 5,5 foizgacha oshdi, internet foydalanuvchilari ulushi esa 61,4 foizdan 87,2 foizga yetdi. Elektron tijorat hajmi 8,2 trln so‘mdan 74,3 trln so‘mga ko‘payib, qariyb 9 baravar o‘shishni qayd etdi. Shu davrda YHM o‘shish sur‘ati ham 5,9 foizdan 7,2 foizgacha oshib, raqamli transformatsiyaning iqtisodiy samaradorlikka ijobiy ta‘sirini tasdiqladi. Mazkur ko‘rsatkichlar orasidagi bog‘liqlikni miqdoriy aniqlash regressiya tahlilining asosiy maqsadi hisoblanadi.

Xorazm viloyatida internet foydalanuvchilari ulushi 2019-yildagi 61,4 foizdan 2025-yilda 87,2 foizga yetgan. Ushbu holat mintaqada raqamli infratuzilmaning rivojlanayotganligini va raqamli xizmatlardan foydalanish darajasi ortib borayotganligini ko‘rsatadi.

OLS (Oddiy eng kichik kvadratlar) usuli yordamida qurilgan ko‘p omili regressiya modeli quyidagi tenglamani berdi:

$$Y = -1.843 + 0.487X_1 + 0.312X_2 + 0.156X_3$$

3-jadval

Regressiya modeli parametrlari va statistik ko‘rsatkichlar

Ko‘rsatkich	Koeffitsiyent	Standart xato	t-statistika
Konstanta (β_0)	-1.843	0.412	-4.472
IKT xarajatlari (β_1)	0.487	0.093	5.237
Internet foydalanuvchilar (β_2)	0.312	0.071	4.394
Elektron tijorat (β_3)	0.156	0.044	3.545
$R^2 = 0.971$	$F = 43.82$	$p < 0.01$	$DW = 1.94$

Ushbu regressiya modeli yuqori tushuntirish qobiliyatiga ega bo‘lib, $R^2 = 0.971$ natijasi YHM o‘shishidagi o‘zgarishlarning 97,1 foizi modeldagi omillar orqali izohlanishini ko‘rsatadi. Shuningdek, F-statistika va Darbin–Uotson mezonlari modelning statistik jihatdan ishonchli ekanligini tasdiqladi. Natijalar IKT xarajatlari, internet qamrovi va elektron tijorat hajmi mintaqaviy iqtisodiy o‘shishga ijobiy ta‘sir ko‘rsatishini ko‘rsatdi.

Koeffitsiyentlar tahliliga ko‘ra, IKT xarajatlari eng kuchli omil bo‘lib, uning 1 foizga oshishi YHM o‘shishini o‘rtacha 0,49 foizga oshiradi. Internet foydalanuvchilari ulushining ortishi ham iqtisodiy faollikni sezilarli darajada rag‘batlantiradi, elektron tijorat hajmi esa nisbatan pastroq, ammo statistik jihatdan ahamiyatli ta‘sirga ega. Bu natijalar mintaqaviy rivojlanishda raqamli infratuzilmaga investitsiyalarni ustuvor yo‘nalish sifatida belgilash zarurligini ko‘rsatadi.

“YANGI O‘ZBEKISTON IQTISODIYOTI” *jurnali* 6-son 2026 yil

Model asosida amalga oshirilgan prognozlariga ko‘ra, raqamli rivojlanish sur‘atlari saqlanib qolgan taqdirda 2026–2030 yillarda Xorazm viloyatida iqtisodiy o‘shishning barqaror davom etishi kutilmoqda. Xususan, IKT xarajatlari, internet qamrovi va elektron tijorat hajmining ortishi yalpi hududiy mahsulot o‘shishiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatib, raqamli iqtisodiyotning mintaqaviy taraqqiyotdagi strategik ahamiyatini yanada kuchaytiradi.

4-jadval

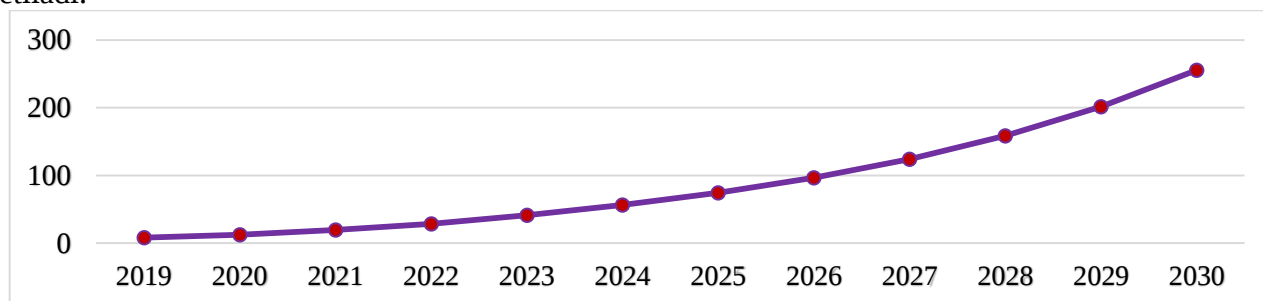
Xorazm viloyati uchun raqamli iqtisodiyot va YHM o‘shishi prognozi (2026–2030)

Yil	IKT xarajatlari (% YaIM)	Internet foydalanuvchilar (%)	Elektron tijorat (trln so‘m)	YaIM o‘shishi (%) prognoz
2026	6.0	89.8	96.5	7.7
2027	6.5	92.1	123.8	8.1
2028	7.0	94.3	158.4	8.6
2029	7.5	96.0	201.7	9.0
2030	8.0	97.5	255.4	9.4

Manba: O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi

Prognoz natijalari shuni ko‘rsatadiki, agar belgilangan raqamli rivojlanish rejasi izchil amalga oshirilsa, 2026–2030 yillarda Xorazm viloyatida raqamli iqtisodiyot ko‘rsatkichlari yuqori sur‘atlarda o‘shishda davom etadi. IKT xarajatlarining YHMdagi ulushi 2030-yilga kelib 8 foizga yetishi, internet foydalanuvchilari qamrovi esa 97,5 foizga chiqishi kutilmoqda. Elektron tijorat hajmi 255,4 trln so‘mga yetib, 2025-yilga nisbatan 3,4 baravar oshishi prognoz qilinmoqda. Ushbu jarayonlar natijasida YHM o‘shish sur‘ati 2030-yilda 9,4 foizga yetishi mumkin. Bu esa viloyatning raqamli iqtisodiy salohiyatining sezilarli darajada kengayishini anglatadi.

Prognoz natijalarini talqin qilishda ehtiyot bo‘lish zarur, chunki model faqat 5 ta kuzatuv nuqtasiga asoslangan va bu ma‘lumotlar bazasining kichikligi statistik ishonchlilikni biroz kamaytiradi. Shu bois prognozlar har yili yangi ma‘lumotlar qo‘shilgan holda qayta hisoblash tavsiya etiladi.

1-grafik. Xorazm viloyatida elektron tijorat hajmining o‘shish dinamikasi va prognozi (2019–2030)

Manba: O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi

Elektron tijorat hajmi 2019–2025 yillarda barqaror o‘shish tendensiyasini namoyon etgan. Regressiya modeli asosida ishlab chiqilgan prognozlariga ko‘ra, mazkur ko‘rsatkich 2030-yilga kelib 255,4 trln so‘mga yetishi mumkin. Bu esa mintaqada raqamli iqtisodiyotning iqtisodiy o‘shishning muhim omiliga aylanayotganligini tasdiqlaydi.

Tadqiqot natijalari Xorazm viloyatida raqamli iqtisodiyot ko‘rsatkichlari iqtisodiy o‘shishga sezilarli ijobiy ta‘sir ko‘rsatishini tasdiqladi. Regressiya tahliliga ko‘ra, IKT xarajatlari, internet qamrovi va elektron tijorat hajmi yalpi hududiy mahsulot o‘shishining muhim omillari hisoblanadi. Ayniqsa, IKT infratuzilmasiga yo‘naltirilgan investitsiyalar eng yuqori iqtisodiy samara berishi aniqlandi. Prognoz natijalari esa “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi samarali amalga oshirilganda viloyatda iqtisodiy o‘shish sur‘atlari yanada oshishini ko‘rsatdi. Taklif etilgan metodologiya nafaqat Xorazm viloyati, balki O‘zbekistonning boshqa hududlarida ham raqamli iqtisodiyot samaradorligini baholashda qo‘llanishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Brynjolfsson E., McAfee A. The Second Machine Age: Work, Progress, and Prosperity in a Time of Brilliant Technologies. – New York: W. W. Norton & Company, 2014. – 320 p.
2. World Bank. World Development Report 2021: Data for Better Lives. – Washington, DC: World Bank, 2021.
3. Toshmatov Sh., Umarov B. O‘zbekistonda raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish: mintaqaviy aspektlar. – Toshkent: "Fan" nashriyoti, 2022. – 186 b.
4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktyabrdagi "Raqamli O‘zbekiston – 2030" strategiyasini tasdiqlash to‘g‘risidagi PF-6079-son Farmoni. – Toshkent, 2020.
5. O‘zbekiston Respublikasi Milliy statistika qo‘mitasi. Xorazm viloyatining ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish ko‘rsatkichlari. 2019–2023 yillar statistik to‘plami. – Toshkent, 2024.
6. Axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalarini rivojlantirish vazirligi. IKT sektori rivojlanishi bo‘yicha yillik hisobot 2023. – Toshkent, 2023. – URL: <https://ict.uz> (murojaat qilingan sana: 10.06.2026).
7. O‘zbekiston Respublikasi Markaziy banki. To‘lov tizimi va elektron moliya xizmatlari statistikasi. – Toshkent, 2023. – URL: <https://cbu.uz/uz/statistics/> (murojaat qilingan sana: 12.06.2026).
8. Wooldridge J. M. Introductory Econometrics: A Modern Approach. – 6th ed. – Mason, OH: Cengage Learning, 2016. – 912 p.

UDK: 338.439

**MAHALLA TIZIMIDA OZIQ-OVQAT TA’MINOTI ZANJIRINI IoT VA SUN’IY
INTELLEKT TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA INTELLEKTUAL BOSHQARISH
MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH**

**СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМОВ ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОГО
УПРАВЛЕНИЯ ЦЕПОЧКОЙ ПРОДОВОЛЬСТВЕННОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ В
СИСТЕМЕ МАХАЛЛИ НА ОСНОВЕ ТЕХНОЛОГИЙ IoT И ИСКУССТВЕННОГО
ИНТЕЛЛЕКТА**

**IMPROVING INTELLIGENT MANAGEMENT MECHANISMS OF THE FOOD SUPPLY
CHAIN IN THE MAHALLA SYSTEM BASED ON IoT AND ARTIFICIAL
INTELLIGENCE TECHNOLOGIES**

Qulmatova Sayyora Safarovna

Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti Raqamli iqtisodiyot kafedrası dotsenti, i.f.f.d (PhD)

Annotatsiya

Maqolada mahalla tizimida oziq-ovqat ta’minoti zanjirini IoT (Internet of Things), Big Data va sun’iy intellekt texnologiyalari asosida boshqarishning nazariy hamda amaliy jihatlari tadqiq etilgan. Oziq-ovqat xavfsizligini ta’minlash, talab va taklif muvozanatini shakllantirish, logistika xarajatlarini kamaytirish hamda real vaqt rejimida monitoring olib borish masalalari tahlil qilingan.

Kalit so‘zlar: oziq-ovqat xavfsizligi, mahalla tizimi, IoT, sun’iy intellekt, Big Data, prognozlash, raqamli texnologiyalar, ta’minot zanjiri, talab va taklif, intellektual boshqaruv.

В статье исследованы теоретические и практические аспекты управления цепочкой поставок продовольствия в системе махалли на основе технологий IoT (Internet of Things), Big Data и искусственного интеллекта. Проанализированы вопросы обеспечения продовольственной безопасности, формирования баланса спроса и предложения, снижения логистических затрат и организации мониторинга в режиме реального времени.